

”
“

משפטנים שמוציאים את עצמם בנעלי הרוצח

- עורכי דין לעתיד
- שהופכים לקרבנות
- ככה זה כשמשלבים בין תאטרון למשפט
- מופתעים? לא אנחנו

הרמת מסך על הסדנה הכי יצירתית בפקולטה

אובג'קטן, בבודו!

איור: סטודיו פלירס, אלירן בכמן

כל האו-לם במה

ומי שאחראי לאותן מחיאות כפיים. "לא פעם הכרעת הדין עצמה מושפעת מכישורי השכנוע ויכולותיהם התיאטרליות של עורכי הדין, שכן ככלות הכל השופטים הם בני אדם".

אבל הסדנה לא מיועדת רק לגבש את היכולות הדרמטיות והתיאטרליות של הסטודנטים המשתתפים בה, 17 במספר. היא גם מאפשרת לעורכי הדין העתידיים "לטפל" בפערים המתגלים בין כותלי בתי המשפט בארץ בין "הטובים" ל"רעים". טיפול נכון מחייב אותנו לנסות להבין אותם. מה שלא ניתן להשיג על-ידי דיבור, לימוד ושכנוע, ניתן להשיג בנקל על ידי משחק. דרך גילום האחר, הלא נורמטיבי, ביכולתנו ליצור הזדהות עמו".

עורכי הדין דרוכים. הם מרגישים שכל העיניים נישאות אליהם. עוד רגע קל וגורלו של אחד מהיושבים באולם יוכרע. הם חוזרים עוד קצת על משפטי המחץ שידהימו את השופט, לוגמים מים, תופסים את מקומותיהם... ואז נשמעות מחיאות הכפיים.

זו השנה השלישית שאף אחד לא מופתע מהתנהלות לא שגרתית זו באולם בית משפט. לפרופ' חנינה בן מנחם (70) זה אף נראה טבעי. "המשפט, במידה מסוימת, מהווה הצגה, עם תפאורה, תלבושות ותפקידים קבועים, והחוויה המתחוללת בין כותלי בית המשפט הנה דרמה המזכירה ביקור בתאטרון", אומר היוצר של הסדנה לתאטרון בפקולטה למשפטים

לראות מעבר לסעיפי החוק

זהו, לדעת פרופ' בן מנחם, התאטרון במיטבו אשר לא משמש מכשיר בידורי בלבד, אלא אמצעי המציב בפני החברה ראי המשקף לה את המציאות. אחרי הכל "המשחק מסייע לנו לראות קרוב את מי שאנו חשים כקרובותינו". ובאמת, בחינה מעמיקה מגלה שהטענה הרווחת שלחדווה ולרוח היצירה שמביא עמו התאטרון אין מקום בעולם המשפט היבש והקר, אינה מדויקת. "התפיסה שלפיה בתאטרון הכל יכול לקרות אינה נכונה. התאטרון יוצר אמנם העצמה, הגזמה וגיחוך מסוים של המציאות, אולם, בסופו של דבר הוא מתאר את המציאות. תאטרון המנותק לגמרי מהחיים לא מעניין". הוא מוסיף וטוען כי "המשפט מורכב אמנם מחוקים, אבל לא רק מחוקים. משפט הוא קודם כל אנשים. משפטים דגולים רואים מעבר לסעיפי החוק ופסקי הדין".

המשפט, בדומה למציאות עצמה, מתעצב בהתאם לאנשים הלוחקים בו חלק, ולכן אין פלא כי המשפטים לעתיד שבסדנה בוחרים להתמקד בסוגיות חברתיות המרכזיות. בין שלל הרעיונות שהועלו השנה נבחר מחזה מקורי, הנוגע להפרטת בתי הסוהר והסוגיות הנלוות לה: רדיפת הפוליטיקאים אחר פופולריות על חשבון קידום מטרות חברתיות, רדיפת הגופים המופרטים אחר כסף על חשבון זכויות אדם, והקשר בין הון, שלטון ועולם תחתון. "היה לי ברור שההצגה השנה תעסוק בנושאים חברתיים בוערים", אומר נדב מיארה (10), מיוזמי הרעיון להצגה השנתית, שמבחינתו "הלימודים בפקולטה שמים דגש רב, לפחות מבחינה תאורטית, על ראייה ביקורתית של המשפט והחברה".

הרבה יותר מלימודים "יבשים"

אך בעוד שמדברי פרופ' בן מנחם מצטייר שהקשר בין משפט לתאטרון הוא טבעי, הרי שכשהועלתה לראשונה ההצגה להקים סדנת תאטרון בפקולטה למשפטים, היא נתקלה בלא מעט מכשולים. אלו נפתרו עם כניסת הדיקן, פרופ' יואב דותן, לתפקידו, הודות להכרתו בחשיבות הסדנה ולרצון לעודד יוזמות בפקולטה. "אין לראות תמיכה זו כמובנת מאליה ויש לזקוף אותה לזכות הפקולטה בכלל והדיקן בפרט", מדגיש פרופ' בן מנחם.

גם בקרב הסטודנטים ההיענות לסדנה אינה מובנת מאליה, שכן רבים מהם מחפשים דווקא אחר הפרקטיקה בלימודים. על כך מצר פרופ' בן מנחם ומספר כי בימים שבהם הוא למד משפטים כאן בפקולטה, התקיימו לצד לימודי המשפטים גם לימודי יסוד, אשר כללו נושאים שאינם משפטיים והעניקו ידע כללי והעשרה. "נכון שגם כיום ניתן ללמוד קורסים מחוץ לפקולטה, אולם אז לא רק שעודדו לימודים כאלו אף דרשו אותם. היום, הדגש הוא על מקצועיות, ולימודי העשרה כלליים נתפסים על-ידי חלק

מהסטודנטים בארץ כבזבוז זמן". זו, לדעת פרופ' בן מנחם, הבנה לא נכונה של המקצועיות שכן עבור משפטים "ידע כללי אינו מותרות - הוא הכרח!". בשל גישתו זו, הוא מקפיד להעביר מפעם לפעם קורסים שאינם משפטיים מובהקים, בהם, מלבד סדנת התאטרון, גם קורסים בנושאי הפילוסופיה של המשפט ומשפט וספרות. כולם זוכים להיענות גבוהה מצד הסטודנטים.

לא כמו הקשוחים בטלוויזיה

אף על פי שסדנאות תאטרון מתקיימות עד היום באוניברסיטאות שונות ברחבי ארה"ב, בניית הסדנה ה"צברית" לא התבססה עליהן. כך למשל, סדנת התאטרון באוניברסיטה העברית היא קורס משפטי לכל דבר, המזכה את משתתפיו בארבע נקודות זכות. זאת בשונה מסדנת התאטרון באוניברסיטת הרווארד המהווה קורס העשרה בלבד. כמו כן, בעוד שבוגרי סדנת התאטרון בהרווארד נוהגים להעלות מחזות מוכרים, הסטודנטים הירושלמים מעורבים בתהליך יצירת ההצגה בכל שלביו. כך למשל הסטודנטים עצמם הם שהגו את הרעיון להצגה "הצצה", שהעלתה הסדנה בשנתה הראשונה. גם בשנה השנייה לקחו הסטודנטים חלק פעיל בתהליך עיבוד הרעיון להצגה "השופט האדום והפושע החיור", שהגיע הפעם מפרופ' בן מנחם.

מעבר לכך, בעוד שבהרווארד פועלת הסדנה באופן חובבני, סדנת התאטרון כחול-לבן מועברת על ידי במאי מקצועי, שמוליק הדג'ס, במאי בתאטרון "פסיק" ובוגר ביה"ס למשחק "ניסן נתיב", שלימד בעבר בחוג לתאטרון באוניברסיטה העברית. הדג'ס אהב את הרעיון של העברת סדנת תאטרון לסטודנטים למשפטים מהרגע הראשון, למרות שידע כי מדובר בניסיון חדשני

וראשון מסוגו בארץ. מטרת הפרויקט מבחינתו היא ש"המפגש בין הסטודנטים למשפטים לעולם התאטרון יתבסס על ההזדהות עם החלש, עם הקרוב ולא עם תפקיד עורך הדין ברוח סדרות הטלוויזיה המשפטיות השונות".

כך שילבו הדג'ס ופרופ' בן מנחם תחומי מומחיות ויצרו סדנת "אינסטנט" המקנה לסטודנטים למשפטים, נטולי הרקע במשחק, את קרב המיומנויות במינימום זמן. הסדנה נפגשת אחת לשבוע למפגש אינטנסיבי ביותר בן שלוש שעות. כיוון שהדג'ס מאמין בעבודה פיזית, לא פעם מוצאים עצמם הסטודנטים מותשים כבר בשלב החימום. אבל לצד העבודה הקשה, מדווח הדג'ס על סדנה שנהנית מאווירה חברתית ובלתי רשמית. לדבריו "על השילוב בין אווירה טובה לעבודה קשה ועל איכות החומר האנושי מבוססת הצלחתה התאטרלית של הסדנה". על קביעה זו, יסכימו בוודאי לחתום גם כל משתתפי הסדנה. ■

"המשפט מורכב אמנם מחוקים, אבל לא רק מחוקים. משפט הוא קודם כל אנשים. משפטים דגולים רואים מעבר לסעיפי החוק ופסקי הדין".

"היום, הדגש הוא על מקצועיות, ולימודי העשרה כלליים נתפסים על-ידי חלק מהסטודנטים בארץ כבזבוז זמן". זו, לדעת פרופ' בן מנחם, הבנה לא נכונה של המקצועיות שכן, עבור משפטים, "ידע כללי אינו מותרות - הוא הכרח!"